B I U L E T Y N
INSTYTUTU NAUKOWEGO RZEMIEŚLNICZEGO
IMIENIA PIERWSZEGO MARSZAŁKA POLSKI
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
(MUZEUM RZEMIOSŁ I SZTUKI STOSOWANEJ)

Nr. 1. WARSZAWA 10 maja 1936

12 MAJA 1935 — 12 MAJA 1936

....O weźcie na się sami
ten ciężar, którym za was dźwigał!
Weźcie go razem, społem,
niech jeden drugiego nie odpycha
ażebym mógł po znoju,
odpoczywając w pokoju,
....coraz radośniej ucichać.

(Kazimiera Iłłakowiczówna).

Imię Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego jest i będzie zawsze nietylko symbolem genjuszu i bohaterstwa, ale też drogowskazem i pobudką do ofiarnej pracy dla Państwa jako wspólnego, najwyższego dobra.

Stworzony wysiłkiem rzemiosła polskiego, przy poparciu Rządu Rzeczypospolitej, Naukowy Instytut Rzemieślniczy dostąpił tego zaszczytu, że w nazwie swojej wolno mu nosić to wielkie Imię.

W dniach wspomnień żałobnych, w przededniu pierwszej rocznicy zgonu Marszałka Józefa Piłsudskiego, tem żywiej biją nam serca pragnieniem, aby złożyć hołd Jego pamięci c z y n e m, — aby sprostać zadaniu wzniesienia trwałych podwalin kultury i wiedzy na jednym z odcinków życia w stworzonej Jego wysiłkiem i genjuszem Polsce.

OD NACZELNEGO KOMITETU UCZCZENIA PAMIĘCI MARSZAŁKA J Ó Z E F A P I Ł S U D S K I E G O (WYDZIAŁ WYKONAWCZY, WARSZAWA, ZAMEK KRÓLEWSKI) ZWIĄZEK IZB RZEMIEŚLNICZYCH R. P. OTRZYMAŁ PISMO Z DNIA 16 KWIETNIA 1936 R. L. DZ. 344/36 NASTĘPUJĄCEJ TREŚCI:

„W odpowiedzi na pismo Związku L. dz. U. S. 2.10/36 z dnia 7 kwietnia r.b. Wydział Wykonawczy Naczelnego Komitetu, mając na względzie wagę zagadnienia rozwoju rzemiosł w Polsce, zezwala na nadanie Instytutowi Rzemieślniczemu nazwy: „Instytut Naukowy Rzemieślniczy Imienia Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego".

POWSTANIE, CELE I ŚRODKI DZIAŁANIA INSTYTUTU

Zagadnienie rozwoju rzemiosła w Polsce, szczególnie w chwili obecnej, gdy gospodarcze nastawienie dominuje we wszystkich poczynaniach rządu i społeczeństwa, narzuca się z nieodpartą koniecznością. Domaga się ono szeregu posunięć, zmierzających do wzmocnienia tętna gospodarczego, zracjonalizowania metod wytwórczości i podniesienia kultury zawodowej rzemiosła polskiego.

Oddawna już w umysłach osób, których troską było dobro rzemiosła, a którzy obecnie zajmują czołowe stanowiska w samorządzie rzemieślniczym, kiełkowała idea stworzenia w Polsce instytucji, któraby przeprowadzała gruntowne badania i studja wszelkich czynników, wpływających na rozwój rzemiosła.

Na posiedzeniu plenarnem I-go Zjazdu Rady Związku Izb Rzemieślniczych R. P. w dniu 8 marca 1935 r. powzięta została następująca uchwała:

„Rada Związku Izb Rzemieślniczych R. P. przyjmuje projekt statutu Instytutu Naukowego Rzemieślniczego, opracowany przez Zarząd Związku i upoważnia Zarząd do poczynienia starań, mających na celu utworzenie Instytutu Naukowego Rzemieślniczego z siedzibą w Warszawie oraz do zawarcia przedwstępnych umów z Zarządem Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej w Warszawie odnośnie przejęcia przez Instytut Naukowy Rzemieślniczy majątku Muzeum".

Ta doniosła dla rzemiosła polskiego inicjatywa znalazła żywe zrozumienie i oddźwięk w łonie władz Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej. W rezultacie na walnem zgromadzeniu członków Muzeum dnia 16 marca 1935 roku uchwalono powołać do życia wespół ze Związkiem Izb Rzemieślniczych R. P. Naukowy Instytut Rzemieślniczy i przekazać nowopowstającej instytucji cały majątek Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej, składający się z własnego gmachu przy ul. Chmielnej wraz ze zbiorami, bibljoteką i innemi ruchomościami oraz placu przy ul. Wawelskiej, wreszcie cały dorobek ideowy, zdobyty na przestrzeni półwiekowej prawie działalności.

Zgodnie ze statutem Instytut Naukowy Rzemieślniczy Imienia Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego ma na celu współpracę z samorządem rzemieślniczym nad podniesieniem poziomu rzemiosła pod względem technicznym, gospodarczym, organizacyjnym i kulturalnym.

Do osiągnięcia powyższego celu służą następujące środki działania:

W dziedzinie technicznej:

1) badanie urządzeń technicznych, narzędzi i sposobów wytwórczości; 2) badanie materjałów zasadniczych, ubocznych oraz półfabrykatów; 3) badanie organizacji produkcji; 4) opracowywanie zasad racjonalnej organizacji wytwórczości rzemieślniczej oraz wydawanie opinij i udzielanie porad w sprawach objętych punktami 1, 2 i 3; 5) prowadzenie laboratorjów, pracowni i urządzeń doświadczalnych oraz zbiorów technologicznych.

W dziedzinie gospodarczej:

badanie czynników wpływających na stan i rozwój gospodarczy rzemiosła w Polsce, a w miarę potrzeby i zagranicą, wydawanie opinij i informacyj w tych sprawach.

W dziedzinie kulturalnej:

1) zbieranie i ochrona wartościowych okazów dawnej i współczesnej sztuki rzemieślniczej; 2) krzewienie kultury artystycznej w rzemiośle przez opracowywanie projektów, popieranie krajowych wzorów i udzielanie porad artystycznych; 3) opracowywanie historji rzemiosła w Polsce.

W dziedzinie oświaty zawodowej:

1) badanie spraw, dotyczących szkolnictwa zawodowego i wysuwanie postulatów w tej dziedzinie z punktu widzenia potrzeb rzemiosła; 2) organizowanie i popieranie kursów, szkół zawodowych, odczytów, pokazów itp.; 3) prowadzenie bibljotek rzemieślniczych.

W dziedzinie spraw ogólnych rzemiosła:

1) wydawanie i popieranie wydawania książek, czasopism, wzorów i innych publikacyj w zakresie rzemiosła; 2) prowadzenie, współdziałanie i popieranie zakładów poradnictwa zawodowego i badań psychotechnicznych; 3) udzielanie stypendjów i zapomóg na kształcenie i doskonalenie się w rzemiośle; 4) organizowanie wystaw wytwórczości rzemieślniczej; 5) zwoływanie oraz uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych zjazdach naukowych i konferencjach, dotyczących rzemiosła; 6) urządzanie konkursów na wszelkiego rodzaju tematy z dziedziny rzemiosła i udzielanie nagród

PO 45 LATACH OWOCNEJ PRACY

W dniu 16 marca 1935 r. na walnem zgromadzeniu członków Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej przyjęto jednogłośnie projekt statutu Naukowego Instytutu Rzemieślniczego, uchwalony już przez Radę Związku Izb Rzemieślniczych R. P. i postanowiono przekształcić Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej na Instytut Naukowy oraz przekazać cały moralny i materjalny dorobek Muzeum nowopowstającej placówce wiedzy i kultury rzemieślniczej.

Posiedzenie, na którem zapadły tak ważkie uchwały odbyło się w bardzo uroczystym nastroju, pod przewodnictwem Prezesa Zarządu Związku Izb Rzemieślniczych R. P., a równocześnie Prezesa Muzeum, Posła A. Snopczyńskiego. Asesorami byli pp. Stanisław Lipczyński i Henryk Martens, sekretarzem p. Władysław Lejman.

Podajemy kilka fragmentów z wygłoszonego na tem posiedzeniu przemówienia p. Feliksa Łopieńskiego, honorowego członka Muzeum i długoletniego Prezesa tej Instytucji.

„Pół wieku temu nacisk rusyfikacyjny utrudniał całkowicie zrzeszeniom i uczelniom możność niezbędnego dokształcania terminatorów, napływających przeważnie ze wsi, nie posiadających elementarnych wiadomości. Szkoły niedzielne rzemieślnicze z językiem wykładowym rosyjskim, wypuszczały w świat analfabetów. O kształceniu zawodowem poza warsztatami nie było mowy.

„Zainteresowali się tą sprawą społecznicy i światli rzemieślnicy. W roku 1891 zainicjowano i założono Tow. Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej. Staraniem założycieli zorganizowano przy Muzeum kursy rysunkowe, bibljotekę oraz zaczątek zbiorów i pomocy naukowych.

„Dopiero w r. 1903 uzyskano zatwierdzenie statutu i dzięki zabiegom Prezesa Karola Benniego nabyto własną nieruchomość. Członkowie Komitetu, wybierani spośród rzemieślników, architektów i artystów pracowali gorliwie dla rozwoju instytucji. Otwierano szereg wystaw, urządzano pokazy i odczyty, szerzące zawodową oświatę wśród rzemieślników. Z kursów i wykładów korzystało w tym okresie przeszło 20.000 osób.

„Wojna europejska i okupacja niemiecka powstrzymała rozwój instytucji. W roku 1920 działalność Muzeum podjęta została na nowo. Pomimo braku odpowiednich funduszów wzrastały zbiory muzealne i bibljoteczne, zwiększała się też stale ilość słuchaczów kursów przemysłu artystycznego.

„Ustalenie nowych zasad kształcenia i dokształcania zawodowego w Niepodległej Polsce, wydanie przez Pana Prezydenta Ustawy, powołującej do życia Samorząd Rzemieślniczy — Izby, Związek Izb — wskazało nowe drogi dalszego rozwoju rzemiosł.

„Dawny statut Muzeum Rzemiosł już nie wystarcza, należy więc dalszą działalność Muzeum oprzeć na nowych podstawach, dostosowując ją do zmienionych warunków.

„Komitet, zgodnie z intencją swych poprzedników, pragnąc dalszego rozwoju Instytucji postanowił działalność jej oprzeć na współpracy z Samorządem Rzemieślniczym.

„Statut Naukowego Instytutu Rzemieślniczego, obejmujący ważne cele i zadania, daje nadzieję i pewność, że przy udziale światłych kierowników, wszystkie potrzeby rzemiosł będą opracowywane naukowo i praktycznie wprowadzane w czyn, aby tak liczne rzesze rzemieślnicze mogły pracować racjonalnie, zwiększając dobrobyt Polski.

Po tem przemówieniu, p. Prezes A. Snopczyński złożył następujące oświadczenie:

„Przypadł mi wielki zaszczyt przewodniczenia na zebraniu Muzeum, na którem zapaść ma historycznej wagi uchwała powołania do życia Instytutu Naukowego Rzemieślniczego, tej przyszłej „Akademji Rzemiosł". Jestem z tego powodu głęboko wzruszony, gdyż sam zaliczam się do wychowanków kursów, organizowanych przez tę zasłużoną instytucję".

Wobec powziętej uchwały co do przekształcenia Muzeum na Instytut Naukowy Rzemieślniczy, walne zgromadzenie wybrało komisję likwidacyjną w składzie następującym: Feliks Łopieński, Wacław Bolajer, prof. Wojciech Jastrzębowski, Stanisław Feliks Cretti i Józef Sierakowski; zastępcy Henryk Martens, Stanisław Lipczyński i Teofil Chojnacki.

Komisja likwidacyjna zaprosiła do udziału w jej pracach z ramienia Związku Izb Rzemieślniczych Rzeczypospolitej Polskiej Dyrektora Związku pułk. Bolesława Sikorskiego.

Stanowisko Dyrektora Instytutu Naukowego Rzemieślniczego objął inż. Władysław Gordziałkowski. b. Dyrektor Departamentu Szkolnictwa Zawodowego Ministerstwa W. R. i O. P.

WIEDZA RZEMIEŚLNICZA W KSIĄŻKACH I CZASOPISMACH ZAWODOWYCH

Przystępując do prac nad wydaniem i opinjowaniem podręczników dla poszczególnych grup i rodzajów rzemiosł oraz do opracowania programów kursów i wytycznych do egzaminów czeladniczych i mistrzowskich, Naukowy Instytut Rzemieślniczy uznał za jedno z najpilniejszych zadań ustalenie stanu obecnego wydawnictw zawodowych w zakresie rzemiosła.

Po przeprowadzeniu oceny istniejących wydawnictw z punktu widzenia potrzeb bądź kształcących się w rzemiośle, bądź samodzielnych rzemieślników i na podstawie wyników tych badań oraz syntetycznego ujęcia potrzeb, można będzie nastawić działalność wydawniczą na wypełnianie najdotkliwszych braków.

Dla zobrazowania obecnego stanu wydawnictw zawodowych w zakresie poszczególnych rzemiosł, a przedewszystkiem w celu doraźnego ułatwienia dostępu do źródeł wiedzy zawodowej wszystkim, którzy ich poszukują, umieszczać będziemy stale w „Biuletynie" wykazy istniejących wydawnictw w języku polskim, i — wobec ubóstwa naszej literatury zawodowej, a często braku nawet podręczników dla wielu rodzajów rzemiosł — również w językach obcych.

KURSY DOKSZTAŁCAJACE ZAWODOWE I DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

Instytut Naukowy Rzemieślniczy, kontynuując wieloletnią działalność Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej w zakresie kształcenia zawodowego, prowadzi w bieżącym roku szkolnym następujące kursy:

Dla stolarzy: Kurs rysunku zawodowego, Kurs konstrukcyj meblowych (budowy mebli), Kurs konstrukcyj budowlanych stolarskich.

Dla różnych zawodów: Kurs liternictwa, Kurs, kreślenia geometrycznego, Kurs rysunku odręcznego.

W okresie od 11 lutego do dnia 4 kwietnia odbyły się kursy dokształcające zawodowe dla mularzy i cieśli, kandydatów do egzaminu mistrzowskiego, zorganizowane z inicjatywy Izby Rzemieślniczej we Włocławku przy poparciu finansowem tejże Izby oraz Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

Od 1 czerwca r. b. takież same kursy będą prowadzone w porozumieniu z Izbą Rzemieślniczą w Warszawie również dla zawodów mularskiego i ciesielskiego, a od 1 lipca — dla zawodu fryzjerskiego.

BIBLJOTEKA INSTYTUTU

Bibljoteka Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej w Warszawie powstała z dobrowolnych ofiar i darów osób prywatnych i do r. 1925 służyła wyłącznie dla potrzeb wykładowców i słuchaczów kursów zawodowych przy Muzeum.

Dopiero w ostatnim dziesięcioleciu Bibljoteka została, dzięki wydatnym zasiłkom Min. W. R. i O. P., wzbogacona cennemi ilustrowanemi dziełami przeważnie z zakresu sztuki stosowanej (przemysł ceramiczny, architektura, malarstwo dekoracyjne, hafty, rzeźba i t. p.) i dziś stanowi jeden z poważniejszych publicznych księgozbiorów w stolicy.

W roku 1935 Bibljoteka Muzeum Rzemiosł obejmowała już 3693 dzieł w 5341 tomach.

Naukowy Instytut Rzemieślniczy zamierza przystosować bibljotekę do potrzeb wszystkich gałęzi rzemiosła i uczynić z niej żywe źródło wiedzy zawodowej.

Obecnie czytelnia Instytutu czynna jest codziennie od godz. 10 do 14 i od 17 do 19, a w niedziele i święta od 11 do 14

ZBIORY SZTUKI RZEMIEŚLNICZEJ

Zbiory muzealne Instytutu Naukowego Rzemieślniczego Imienia Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, zawierają wiele ciekawych i pięknych okazów sztuki rzemieślniczej, zwłaszcza z zakresu ceramiki, stolarstwa, kowalstwa i ślusarstwa.

Aby powiększyć wartość dydaktyczną zbiorów, kierownictwo Instytutu — niezależnie od dalszego gromadzenia okazów zabytkowych i wartościowych przedmiotów współczesnej wytwórczości rzemieślniczej — zamierza kolekcjonować również: narzędzia używane obecnie i w przeszłości we wszystkich rodzajach rzemiosła, wzory materjałów, modele, fotografje urządzeń wzorowych warsztatów i udoskonaleń technicznych i t. p. Niewątpliwie sfery rzemieślnicze poprą chętnie tę inicjatywę i przyczynią się w miarę możności do rozwoju zbiorów w powyższym kierunku.

Chociaż nie wszystkie jeszcze rzemiosła są reprezentowane w zbiorach, każdy rzemieślnik powinienby je poznać. Zwiedzenie Muzeum oprócz przyjemnej rozrywki daje możność kształcenia smaku i pogłębienia kultury artystycznej, która stanowi istotny warunek wartości produkcji w każdym niemal zawodzie rzemieślniczym.

Zbiory sztuki rzemieślniczej mieszczą się w gmachu Instytutu przy ul. Chmielnej 52 w Warszawie i otwarte są w dni powszednie od godz. 10 do 13, w niedziele i święta od 11 do 14.

„Biuletyn Instytutu Naukowego Rzemieślniczego" dołączany jest bezpłatnie do każdego numeru „Rzemiosła", organu Związku Izb Rzemieślniczych R. P. Numer pojedyńczy „Biuletynu" kosztuje 10 gr., przedpłata miesięczna — 40 gr., kwartalna — 1 zł. 20 gr., roczna — 4 zł. 80 gr. Adres Redakcji: Warszawa, Chmielna 52, Tel. 6-73-38.

Wydawca: Instytut Naukowy Rzemieślniczy Imienia Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.
Redaktor: Henryk Juszkiewicz.

Zakł. Graf. „Polska Zjednoczona" Nowolipie 2.